

Het verdwenen leven
van Esme Lennox

Van Maggie O'Farrell verscheen eveneens bij Artemis & co

Vorbij de liefde

De hand die de mijne vasthield

Als de regen niet valt

Wilt u op de hoogte worden gehouden van de boeken van uitgeverij Artemis & co? Meldt u zich dan aan voor de nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijartemis.nl

MAGGIE O'FARRELL

Het verdwenen leven van Esme Lennox

Vertaald door Noor Koch

Artemis & co

Eerste druk 2007

Vijfde druk 2013

ISBN 978 90 472 0427 5

© 2006 Maggie O'Farrell

© 2007 Nederlandse vertaling Artemis & co, Amsterdam en Noor Koch
Gedicht Emily Dickinson vertaald door Peter Verstegen, uit: E. Dickinson,
Gedichten, overgenomen met toestemming van uitgeverij G.A. van Oorschoot
Citaat Edith Wharton vertaald door Christien Jonkheer, uit: E. Wharton, *De jaren*
van onschuld, overgenomen met toestemming van uitgeverij Prometheus
Oorspronkelijke titel *The Vanishing Act of Esme Lennox*
Oorspronkelijke uitgever A.M. Heath & Company Ltd
Omslagontwerp Janine Jansen
Omslagillustratie © Bittersweetvenom/DeviantArt
Foto auteur © Double Vision

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor Saul Seamus

Veel Waan is hoogste logica –
Voor 't Oog dat onderscheidt –
Veel Logica – Waanzin ten top –
Het is de Meerderheid
Die hier, als alles, wint –
Stem toe – je bent bij je verstand –
Aarzel – je bent al een gevaar –
Een die Geketend dient –

– Emily Dickinson

Ik zou het niet kunnen verdragen dat mijn geluk voortkwam uit
onrecht – onrecht tegen een ander. [...] Wat voor leven zouden
we op zo'n basis kunnen opbouwen?

– Edith Wharton

Laten we beginnen met twee meisjes op een bal.

Ze bevinden zich aan de zijkant van het vertrek. De een zit op een stoel en slaat met in handschoenen gestoken vingers een balboekje open en dicht. De ander staat naast haar en kijkt toe hoe de dans zich ontvouwt: de cirkelende stelletjes, de ineengeklemden handen, de wervelende rokken, de stampende schoenen, de galmen de vloer. Het is het laatste uur van het jaar en de ramen achter hen zijn blind van de nacht. Het zittende meisje draagt iets pastelkleurigs, Esme weet niet meer wat, het andere een donkerrode japon die haar niet staat. Haar handschoenen is ze kwijt. Hier begint het.

Of misschien toch niet. Misschien begint het eerder, vóór het feest, vóórdat ze zich in hun mooie nieuwe kleren hadden gehuld, vóórdat de kaarsen waren aangestoken, vóórdat er zand was gestrooid op de houten vloer, vóórdat het jaar waarvan ze het einde vieren was begonnen. Wie weet het? Hoe dan ook, het eindigt met een rooster voor een raam waarvan ieder vierkantje twee duimnagels breed is.

Als Esme de moeite neemt om naar de verte te staren – dat wil zeggen, naar dat wat zich achter het metalen rooster bevindt –

ontdekt ze dat er na een tijdje iets gebeurt met het focusmechanisme van haar ogen. De vierkantjes van het rooster vervagen en verdwijnen zelfs als ze zich lang genoeg concentreert. Het duurt altijd even voordat haar lichaam zich weer herstelt en haar ogen zich aanpassen aan de echte werkelijkheid van de wereld, als alleen zij en de bomen er zijn, en de weg en de verte. Niets ertussenin.

De verf op de vierkantjes aan de onderkant is afgesleten, zodat de verschillende laagjes kleur in elkaar te zien zijn, als de jaarringen van een boom. Esme is langer dan de meeste anderen en reikt dus tot het deel waar de verf als nieuw is en dik als teer.

Achter haar zet een vrouw thee voor haar overleden echtgenoot. Is hij echt dood? Of heeft hij gewoon de benen genomen? Esme weet het niet meer. Een andere vrouw is op zoek naar water om bloemen te begieten die heel lang geleden zijn verwelkt in een kustplaats niet ver hier vandaan. Het zijn altijd de onbeduidende bezigheden die blijven bestaan: de was doen, koken, opruimen, schoonmaken. Nooit iets verhevens of betekenisvol, alleen de heel kleine rituelen die de naden van het menselijk leven bijhouden. Het meisje met een obsessie voor sigaretten heeft al twee waarschuwingen gehad en iedereen denkt dat ze zo dadelijk een derde krijgt. En Esme denkt: waar begint het... is het daar, is het daar op het bal, in India, daarvoor?

Ze praat met niemand tegenwoordig. Ze wil zich concentreren, ze vindt het vervelend als de dingen vertroebeld raken door de afleiding van een gesprek. Er zit een toverlantaarn in haar hoofd en ze wil niet in verwarring worden gebracht als die stilvalt.

Zoem, zoem. Stop.

In India dan. De tuin. Zijzelf een jaar of vier, staande op de stoeprede achter het huis.

Boven haar wuiven mimosabomen haar met hun kruin toe en bestuiven het gazon met geel poeder. Ze zou een spoor achterla-

ten als ze eroverheen liep. Ze wil iets. Ze wil iets, maar weet niet wat. Het is als jeuk waar ze niet bij kan om te krabben. Iets te drinken? Haar *ayah*? Een schijf mango? Ze wrijft over een insectenbeet op haar arm en port met haar blote teen in het gele poeder. Ergens in de verte hoort ze het springtouw van haar zusje de grond raken en ertussenin het korte schuifelen van voeten. Tik, schuifel, tik, schuifel.

Ze draait haar hoofd om naar andere geluiden te luisteren. Het brrr-kloep-brrr van een vogel in de mimosatakken, een schoffel in de aarde van de tuin – skritsj, skritsj – en ergens de stem van haar moeder. Ze kan de woorden niet verstaan, maar ze weet dat het haar moeder is die praat.

Esme springt van de stoep, zodat beide voeten tegelijkertijd landen, en rent om de zijkant van de bungalow heen. Naast de lievijver buigt haar moeder zich over de tuintafel en schenkt thee in een kopje; haar vader ligt naast haar in een hangmat. De randen van hun witte kleding schitteren in de hitte. Esme knijpt haar ogen samen totdat haar ouders vervagen tot twee wazige vormen, haar moeder een driehoek, haar vader een lijn.

Ze telt als ze over het gazon loopt en maakt elke tiende stap een huppelpasje.

‘O.’ Haar moeder kijkt op. ‘Was je geen dutje aan het doen?’

‘Ik ben wakker geworden.’ Esme balanceert op één been, als de vogels die ’s avonds naar de vijver komen.

‘Waar is je *ayah*? Waar is Jamila?’

‘Dat weet ik niet. Mag ik ook thee?’

Haar moeder aarzelt terwijl ze een servet uitvouwt op haar knieën. ‘Liefje, eigenlijk vind ik...’

‘Geef haar toch thee als ze dat wil,’ zegt haar vader zonder zijn ogen open te doen.

Haar moeder schenkt wat thee op een schoteltje en wil dat aan haar geven. Esme duikt echter onder haar uitgestoken hand door

en klautert op haar schoot. Ze voelt het schuren van kant, de warmte van een lichaam onder wit katoen. ‘U was een driehoek en vader een lijn.’

Haar moeder gaat verzitten in de stoel. ‘Wat zeg je?’

‘Ik zei: u was een driehoek...’

‘Hmm.’ De hand van haar moeder pakt Esme’s armen vast. ‘Het is vandaag echt te warm om te knuffelen.’ Esme wordt weer op het gras gezet. ‘Waarom ga je niet op zoek naar Kitty? Kijken wat die aan het doen is.’

‘Ze is aan het touwtjespringen.’

‘Wil je niet meedoen?’

‘Nee.’ Esme steekt haar hand uit en raakt het matte glazuur van een cakeje aan. ‘Ze is te...’

‘Esme,’ haar moeder tilt Esme’s pols op van de tafel, ‘een dame wacht tot haar iets wordt aangeboden.’

‘Ik wilde alleen kijken hoe het aanvoelde.’

‘Nou, laat dat, alsjeblieft.’ Haar moeder leunt achterover in de stoel en doet haar ogen dicht.

Esme kijkt een tijdje naar haar. Slaapt ze? In haar hals klopt een blauw adertje en haar ogen bewegen onder de oogleden. Kleine bolletjes water, niet groter dan speldenknoppen, persen zich omhoog uit de huid boven haar lip. Waar de bandjes van haar schoenen eindigen en haar huid begint, bloeien op de voeten van haar moeder rode vlekken op. Haar buik is opgezwollen, uitgezet door alweer een baby. Esme heeft die gevoeld, kronkelend als een vis. Jamila zegt dat ze denkt dat deze geluk heeft, dat deze in leven zal blijven.

Esme kijkt op naar de hemel, naar de vliegen die om de lelies in de vijver cirkelen, naar de manier waarop de kleren van haar vader in ruitjes van losse stof uit de onderkant van de hangmat steken. In de verte hoort ze nog steeds het springtouw van Kitty en het skritsj, skritsj van de schoffel – of is het een andere? Dan hoort

ze het zoemen van een insect. Ze draait haar hoofd om hem te zien, maar hij is weg, achter haar, links van haar. Ze draait haar hoofd weer, maar nu is hij dichterbij, het gezoem is luider en ze voelt zijn pootjes verstrikt raken in haar haar.

Esme springt op, schudt haar hoofd heen en weer, maar het gezoem wordt nog sterker en plotseling voelt ze het kriebelende gefladder van vleugels op haar oor. Ze gilt, wappert met haar handen om haar hoofd, maar het gezoem is nu oorverdovend en sluit alle andere geluiden buiten; ze voelt dat het insect de smalle doorgang van haar oor inkruipt – en wat zal er dan gebeuren, zal het zich door haar trommelvlies een weg eten naar haar hersenen en zal ze dan doof worden als het meisje in Kitty's boek? Of zal ze sterven? Of zal het beestje in haar hoofd blijven voortleven en zal ze vanbinnen altijd dit geluid houden?

Weer slaakt ze een schelle kreet terwijl ze nog steeds haar haar schudt en over het gazon wankelt. Het gegil gaat over in gesnik en precies op het moment dat het gezoem afneemt en het insect weer uit haar oor kruipt, hoort ze haar vader, die zegt: 'Wat heeft dat kind?' en haar moeder die over het gazon Jamila roept.

Zou dit haar vroegste herinnering zijn? Het zou kunnen. Een of ander begin – het enige dat ze zich herinnert.

Of het zou die keer kunnen zijn dat Jamila een kantwerk van henna op haar handpalm schilderde? Of Kitty die in de vijver viel en eruit gevist moest worden en in een handdoek het huis binnen werd gedragen. Bikkelen met de kinderen van de kokkin buiten de omheining van de tuin. Kijken naar de aarde rond de gespieerde stam van een baniaanboom, die krioelde van de mieren. Het zouden net zo goed deze herinneringen kunnen zijn.

Misschien was het deze wel: een lunch waarbij ze was vastgevoerd op een stoel en de band strak om haar middel zat. Want, zoals haar moeder het gezelschap meedeelde, Esme moest leren zich te gedragen. Wat betekende, zo wist Esme, niet van haar stoel

klimmen totdat de maaltijd voorbij was. Ze hield van de ruimte onder de tafel, begrijpt u, daar was ze niet weg te slaan, ze hield van de ongeoorloofde intimiteit onder het tafelkleed. De voeten van de mensen hadden iets zonderling ontroerends. Hun schoenen die op rare plaatsen waren versleten, de eigenaardige manier waarop men veters strikte, de blaren, het eelt, wie zijn enkels kruiste, wie zijn benen over elkaar sloeg, wie gaten in zijn sokken had, wie twee verschillende sokken droeg, wie een hand op wier schoot had gelegd – ze wist het allemaal. Ze glipte altijd van haar stoel, soepel als een kat, en niemand die bij haar kon om haar onder de tafel vandaan te vissen.

De sjaal waarmee ze op de stoel is vastgebonden is van haar moeder en heeft een patroon dat Esme mooi vindt: zich herhalende paarse, rode en blauwe krullen. Paisley wordt het genoemd, zo zegt haar moeder, en Esme weet dat dit een stad is in Schotland.

De kamer is vol. Kitty is er, haar moeder, haar vader en wat gasten: een aantal echtparen, een meisje met schandalig kort haar, dat door haar moeder tegenover een jonge ingenieur is geplaatst, een bejaarde mevrouw en haar zoon, en een man alleen die naast de vader van Esme zit. Esme denkt, maar weet niet helemaal zeker, dat ze allemaal soep aan het eten zijn. Ze lijkt zich het op- en neergaan van lepels te herinneren, het getinkel van metaal tegen porselein en de ingehouden teugjes en slikgeluidjes.

Ze praten, eindeloos. Wat kunnen ze allemaal te vertellen hebben? Heel veel, zo lijkt het. Esme kan nooit iets bedenken, niet één ding dat ze deze mensen zou willen meedelen. Ze duwt haar lepel tegen de rand van de kom en weer terug en kijkt hoe de soep om het zilver kolkt en wervelt. Ze luistert niet, in elk geval niet naar de woorden, maar stemt haar gehoor af op het collectieve geluid dat ze maken. Dat is als dat van papegaaien in hoge bomen, of van een troep kikkers tijdens de schemering. Hetzelfde grp-grp-grp-geluid.

Plotseling staan ze allemaal op. Ze leggen hun lepel neer, springen op van hun stoel en rennen de kamer uit. Esme, die aan het dagdromen is en aan kikkers en draaikolken van soep denkt, heeft iets gemist. Iedereen praat opgewonden als ze weggaan en Kitty wurmt zich langs haar vader om als eerste de deur uit te lopen. Hun moeder is in al haar enthousiasme vergeten dat Esme nog vastgebonden zit in haar stoel.

Met haar lepel in de hand kijkt ze met open mond toe. De deuropening slokt hen op, de ingenieur als laatste, en ze hoort hun voetstappen verdwijnen in de gang. Dan kijkt ze verbaasd de lege kamer rond. Lelies staan trots en roerloos in een glazen vaas; de klok telt seconden af, een servet glijdt op een stoel. Ze denkt erover om te gillen, om haar longen te vullen en te schreeuwen. Maar ze doet het niet. Ze kijkt naar de gordijnen die voor het open raam trillen, naar een vlieg die op een bord neerstrijkt. Ze strekt haar arm uit en spreidt haar vingers, alleen om te kijken wat er zal gebeuren. De lepel valt in een rechte lijn op de grond, stuitert op zijn gewelfde rand, maakt een buiteling in de lucht, glijdt dan over het tapijt en komt onder het buffet tot stilstand.

Iris loopt over straat met sleutels in haar ene hand en koffie in de andere. De hond is vlak achter haar; zijn poten tik-tikken op het beton. In de spleten tussen de hoge gebouwen vallen ladders van zon neer en de regen van de afgelopen nacht verdwijnt in vlekken van het trottoir.

Ze steekt de straat over, de hond volgt haar op de voet. Ze geeft een trap tegen een bierblikje dat op haar stoepje is achtergelaten. Het rolt niet over het trottoir, zoals ze had gehoopt, maar valt om en sproeit bier tegen de winkel deur.

‘Verdomme,’ zegt Iris. ‘Verdomme, verdomme.’

Woedend schopt ze er nog een keer tegenaan, en nu het leeg is, klettert het de goot in. Dan werpt ze een blik over haar schouder.

Achter haar rijzen onbewogen stenen panden op met glinsterende rijen onverstoorbare ramen. Ze kijkt naar de hond. Die zwaait met zijn staart en piept zachtjes.

‘Jij hebt makkelijk praten,’ zegt ze.

Ze geeft een ruk aan het rolluik voor de deur, zodat het met een verschrikt geratel omhoogglijdt. Ze stapt over de bierplas op de drempel heen en haalt een stapel post uit de gleuf van de brievenbus. Terwijl ze de winkel door loopt, bekijkt ze snel de post. Rekeningen, rekeningen, bankafschrift, briefkaart, rekeningen en een bruine envelop dichtgeplakt in een V.

Het lettertype op de voorkant doet haar halverwege de deur en de toonbank stilstaan. Het is klein, compact en elke letter is dik van de inkt, het halfronde hart van de *e* is volgelopen. Iris brengt de envelop naar haar ogen en ziet dat de vormen in de korrel van het manillapapier zijn gestanst. Ze strijkt er met een vingertop overheen, voelt het reliëf en beseft dat het adres op een typemachine is getikt.

Een koude tocht sluipt naar binnen en krult om haar enkels. Ze tilt haar hoofd op en kijkt de winkel rond. De nietszeggende, uitdrukingsloze hoofden van de hoedenstandaards staren haar vanuit de hoogte aan. Een zijden jas die aan het plafond hangt, wiegt zachtjes heen en weer in het zuchtje wind. Ze steekt een vinger onder de flap van de envelop; de gom laat makkelijk los. Ze vouwt het enkele witte velletje open en bekijkt het vluchtig. Met haar hoofd is ze nog bij het bier, hoe ze dat gaat opruimen, dat ze moet leren op straat niet tegen blikjes te trappen, maar dan vallen haar ogen op de woorden ‘geval’ en ‘afpraak’ en de naam ‘Euphemia Lennox’. Onderaan staat een onleesbare handtekening.

Ze wil net weer bovenaan beginnen te lezen, als haar te binnen schiet dat ze nog schoonmaakmiddel in het piepkleine keukentje achter de winkel heeft staan. Ze propt de brief en de rest van de

post in een lade en verdwijnt achter een zwaar fluwelen gordijn.

Met een mop en een emmer zeepsop verschijnt ze op het trottoir. Ze begint met de buitenkant van de deur en zwiept het water naar de straat. Ze heft haar gezicht op naar de hemel. Een bestelwagen rijdt langs, zo dichtbij dat haar haar door de werveling wordt opgelicht. Ergens buiten haar gezichtsveld huilt een kind. De hond staat in de deuropening en kijkt naar de piepkleine silhouetten van mensen die hoog boven hen over de brug lopen. Soms geeft deze straat het gevoel dat hij zo diep in de stad is uitgehakt dat het wel lijkt alsof Iris een onderaards bestaan leidt. Ze leunt op de steel van haar mop en inspecteert haar stoepje. De naam 'Euphemia Lennox' duikt weer op in haar hoofd. Waarschijnlijk is dat een of andere orde, denkt ze. Gelukkig heb ik die emmer niet weggedaan, denkt ze. Het ziet ernaar uit dat het gaat regenen, denkt ze.

Iris zit tegenover Alex in een café in New Town. Ze laat een zilverkleurige schoen aan het uiteinde van een teen heen en weer zwieren en bijt in een olijf. Alex speelt met de armband om haar pols en laat die tussen zijn vingers rollen. Dan werpt hij een blik op zijn horloge. 'Anders is ze nooit zo laat,' mompelt hij. Zijn ogen gaan schuil achter een zonnebril die Iris een vertekende weerspiegeling biedt van zichzelf en de ruimte achter haar.

Ze laat de afgekloven olijfpit in een schaalte vallen. Ze was vergeten dat de vrouw van Alex, Fran, ook zou komen. 'O, nee?' Iris pakt nog een olijf en duwt die tussen haar tanden.

Alex zegt niets, schudt een sigaret uit een pakje en brengt die naar zijn lippen. Iris likt haar vingers af en laat haar cocktail in het glas walsen. 'Moet je horen,' zegt ze terwijl hij naar lucifers zoekt, 'vandaag heb ik een rekening gekregen waarop naast mijn naam "de heks" stond gekrabbeld. Met potlood.'

'Echt waar?'

‘Ja, “de heks.” Dat is toch niet te geloven? Ik weet alleen niet meer van wie die was.’

Hij zwijgt, strijkt een lucifer af tegen de zijkant van het doosje en brengt het vlammetje naar zijn mond. Eerst trekt hij flink aan zijn sigaret voordat hij zegt: ‘Kennelijk van iemand die jou kent.’

Iris bekijkt haar broer aandachtig, zoals hij daar tegenover haar zit en rook uit zijn mond laat kronkelen. Dan steekt ze haar arm uit en laat een olijf in de halsopening van zijn overhemd vallen.

Fran rent het café binnen. Ze is laat. Ze is naar de kapper geweest. Om de zes weken laat ze blonde highlights aanbrengen in haar lichtbruine haar. Dat is pijnlijk. Ze rukken plukjes haar door een strak zittend kapje en smeren die in met een bijtend chemisch goedje. Ze heeft zo’n hoofdpijn dat ze het gevoel heeft dat ze het kapje nog steeds op heeft.

Ze speurt het café rond. Ze heeft de zijden blouse aangedaan die Alex mooi vindt. Ooit heeft hij gezegd dat die haar borsten op perziken doet lijken. En haar strakke linnen rok. Haar kleren ruisen en haar nieuwe haar hangt als een schoon gordijn om haar gezicht.

Ze ziet hen, half verscholen achter een pilaar. Onder de lampen buigen ze zich dicht naar elkaar toe. Ze drinken hetzelfde drankje – iets transparant roods met tinkelende ijsblokjes – en hun hoofden raken elkaar bijna. Iris draagt een broek die laag om haar heupen zit. Ze is nog altijd mager, haar duidelijk afgetekende heupbeen steekt boven de broekband uit. Ze draagt een bloesje waar de kraag en manchetten vanaf geknipt lijken.

‘Hoi!’ Fran zwaait, maar ze zien haar niet. Ze houden elkaars hand vast. Of misschien toch niet. De hand van Alex rust op de pols van Iris.

Met haar tas tegen haar zij geklemd baant Fran zich een weg tussen de tafeltjes door. Als ze bij hen is, barsten ze in lachen uit en

schudt Alex met zijn overhemd, alsof daar iets in terecht is gekomen.

‘Wat is er zo lollig?’ vraagt Fran die tussen hen in staat, glimlachend. ‘Wat is de grap?’

‘Niks,’ zegt Alex nog steeds lachend.

‘O, toe nou,’ roept Fran, ‘alsjeblieft.’

‘Het is niks. Ik vertel het je later wel. Wil je iets drinken?’

Aan de andere kant van de stad staat Esme voor een raam. Links van haar loopt een trap naar boven, rechts van haar loopt de trap naar beneden. Haar adem verzamelt zich op het koele glas. Tegen de andere kant striemt regen en de schemering begint de ruimte tussen de bomen te kleuren. Ze kijkt naar de weg, naar de twee rijen verkeer die zich in een tegengestelde beweging afwikkelen, naar het meer daarachter en de eenden die lijnen trekken op het leigrijze wateroppervlak.

Beneden is het de hele dag een komen en gaan van auto’s. Mensen stappen via een van de achterportieren in, de motor wordt gestart en de auto’s rijden weg, grind verslindend als ze de bocht om gaan. ‘Dag,’ roepen de mensen bij de voordeur en ze zwaaien met hun handen in de lucht, ‘dagdagdag.’

‘Hé!’ De kreet komt van ergens boven haar.

Esme draait zich om. Boven aan de trap staat een man. Kent ze hem? Hij komt haar bekend voor, maar zeker is ze niet.

‘Wat doe je daar?’ schreeuwt de man, verbazingwekkend geërgerd voor iemand van wie Esme denkt dat ze hem nooit eerder heeft gezien. Ze weet niet wat ze moet antwoorden, dus zegt ze niets.

‘Blijf niet zo voor dat raam hangen. Kom mee.’

Esme werpt een laatste blik op de oprit en ziet de vrouw die het bed naast haar had bij een bruine auto staan. Een oude man stouwt haar bagage in de kofferbak. De vrouw huilt en pelt haar

handschoenen af. De man kijkt niet naar haar. Esme draait zich om en begint de trap op te lopen.

Iris klimt in de etalage van haar winkel. Ze laat een fluwelen jumpsuit van de etalagepop glijden, schudt hem uit, legt de naden van de broekspijpen op elkaar en hangt hem over een knaapje. Dan loopt ze naar de toonbank en haalt uit talloze lagen beschermend vloeipapier een opgevouwen scharlakenrode jurk tevoorschijn. Ze pakt hem voorzichtig bij de schouders op en schudt hem even uit, zodat hij zich voor haar opent als een bloem.

Met de jurk uitgespreid over haar handen loopt ze naar het licht van het raam. Het is zo'n kledingstuk dat ze maar zelden op de kop weet te tikken. Zo'n buitenkansje dat je misschien maar één keer in je leven krijgt. Haute couture, zuiver zijde, van een beroemd modehuis. Toen een vrouw gebeld had met de mededeling dat ze de kasten van haar moeder aan het uitruimen was en een paar 'leuke jurkjes' in een hutkoffer had gevonden, had Iris daar niet veel van verwacht. Maar ze was toch langsgedaan. De vrouw had de hutkoffer opengemaakt en tussen de gebruikelijke ingedeukte hoeden en verschoten rokjes had Iris een rode flits gezien, schuin gesneden stof, taps toelopende manchetten.

Iris laat hem over de schouders van de etalagepop glijden en werkt hem om het lijf heen. Ze geeft een rukje aan de zoom, trekt een mouw recht en steekt een paar spelden in de rug. Vanuit zijn mand kijkt de hond met zijn amberkleurige ogen toe.

Als ze klaar is, loopt ze de stoep op en bekijkt het resultaat. De hond trippelt achter haar aan, blijft licht hijgend in de deuropening staan en vraagt zich af of er een wandeling in het verschiet ligt. De jurk is smetteloos, perfect in al zijn eenvoud. Een halve eeuw oud en niet één vlek – misschien is hij wel nooit gedragen. Toen Iris de vrouw had gevraagd waar haar moeder hem zou kun-